

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

I. Egy új érczelőfordulásról a Gyálu Bradulujon, Szt.-Lászlótól Ny.-ra. Gr. Andrásy Gyula ő Nagyméltósága a múlt évben Kis-Fenesről a fenesi Nagypatak völgyén fel, s a Prislopon át, a Jára völgyébe útát építtetett. Kolmer Hermann jószágigazgató ur, ki ezen útnak építését vezette, a plopti híd északi hídfőjének alapozásánál antimonérczekre akadt melyeket ő azzal a megkereséssel adott át nekem, hogy mint bányász szakértői véleményt mondjak azokról.

Ennek következtében közösen kiszálltunk a helyszínére; de az érczelőfordulásnak a hídfő által történt elfalazása és a kedvezőtlen évszak miatt — mert november végén egy esős-havas napon történt ez — sem az ércz kibúvákat nem láthattuk, sem a területet be nem járhattuk.

A vizsgálat tehát kedvezőbb évszakra halasztatott. Az idén, július hóban, Kolmer úr tanácsomra a hídfő mellett, hol az első antimonérczeket fölfedezték, utána ásattott s én az ásatás meg szemlélése után meggyőződtem, hogy ezen ponton egészen sajátosság alakban jelennek meg az antimonérczek. Miután továbbá a területnek bejárása által meggyőződést szereztem magamnak, hogy ezen érczelőfordulás nem csupán helyi, hanem hogy jellemző kibúvásként által a csapás irányában már a felületen is látható kiterjedéssel bír: gr. Andrásy Gyula ő Nagyméltóságának a terület bányászati átkutatását ajánlottam.

Ennek következtében, költséges előmunkálatok kikerülése végett, a kibúvásként pontjain néhány szt.-lászlói paraszt kezdetleges szerszámokkal ellátva, állíttatott oda, kik körülbelül 2 hétig felületen ásást végeztek néhány ilyen ponton.

Ilyen körülmények mellett beható bányászati eredményt nem igen lehetett várni, és bátor vagyok azt ezen helyen röviden a következőkben összefoglalni.

Ismeretes, hogy az úgynevezett Szamos hegytömeg általában az azói csoport kristályos palakőzeteiből áll. Mivel az 1048 mét. magas Gyálu Braduluj, Szt.-Lászlótól nyugotra, ezen hegytömeghez tartozik, ez is ilyen kőzetekből áll, de a melyeknek változatait itt nem taglalom.

Ennek délnyugöti lejtőin történtek az antimónércz-kibúvásoknak föltárásai. Ezekből kitént, hogy azok más ásványok társaságában, egy nagyobb részt fehér, elmállott talkos anyagban, mely az ottani csillámpalán keresztül hatol, lépnek föl. Ebben a többé kevésbé vastag kitöltési anyagban azonban a mellékkőzet (csillámpala) töredékei is beágyazták, mely tünnemény nem hagy ten kétséget az iránt, hogy telérrel, vagyis a csillámpala egy hatalmas repedésének utólagos kitöltésével van dolgunk.

Ezen némely ponton 2 méter vastagságot is elérő telérben, mely — mint már említve volt — talknemű tömeggel van kitöltve és melyben a magnesia általában mint magnesiicarbonat, mint talk, és elmállva mint magneisatimsó nagy szerepet játszik, a quarcz és dolomit, részint vaskosan lencsealakú tömegekben és rétegekben, részint kristályodottan az üregekben ki vannak válva. A dolomitos rétek főleg a telér fedőjében jelennek meg, gyakran vasrozsa, valószínűleg manganoxydul által is halvány rózsásra vannak festve; míg a quarzlencsék és rétek a közép övet és annak fektjét foglalják el.

A dolomitos övben pyriten és kristályodott barnapáton kívül más ásványt nem észleltem, ellenben a telér quarczös övében, és főleg a quarcz üregeiben, az antimonit szépen kristályodott részletekben, részint hosszú kristályokban, részint rudason, kévésen, vagy körsugaras rostokban, vagy végre vaskosan nagyobb darabokban is — mutatkozik; de nagyobb tömegben sehol sem lép föl. Az antimonittal társaságban ritkán sphalerit, gyakrabban vörösantimonércz, pyrit meg antimonökker is megjelennek.

Azonban a mellékkőzet, t. i. a csillámpala is vékony érczereknek hálózata által van keresztül szöve, mely ércz főleg apró kristályos pyrit és antimonit halmazókból áll, mely előfordulást a bányász a zúzóércztelér névvel szokta illetni.

Én valamint a vaskos antimonitet, úgy a zúzóérczetek is Plattner módszere szerint minőlegesen megvizsgáltam a forrasztócső előtt és a kémlőolomnak élenyítő olvasztása által sárgásba játszó ezüstszemet kaptam.

De hogy mennyileges tartalmát is megismerjem, elküldtem megfelelő mennyiséget azokból a zalatnai kohóhivatal vegműhelyébe pyrochemiai úton való megvizsgálás végett.

A hivatalosan közlött próbaeredmény szerint, melynek eredetijét gr. Andrásynak átnyujtám, a vaskos antimonérczek tartalma 100 kilogrammban: 7.04 gr. ezüst és 0.56 gr. arany, a zúzóérczeké pedig szintén 100 kilógrammban: 5.20 gr. ezüst és 0.81 gr. arany.

Ha tehát a gyálu-bráduluji érczelőfordulásnak összes tulajdonságai a gyakorlatra fényes prognostikont fölállítani nem engednek is; tekintetbe veendő, hogy az érczelőfordulásnak kikémlelése csak a felületen, illetőleg alig 2 méternyi mélységig, történt. Azért korai volna még arról végleges ítéletet mondani: mivel annak lényegéről általában csak akkor lehet majd szó, ha az tetemes mélységig ismerve lesz.

Bányászati álláspontból tekintve az érczelőfordulásnak helyi viszonyait és a kedvező támadási pontokat, csak ajánlhatom annak nagyobb mélységben való kutatását, a mi költséges bányabefektetés nélkül, egy a telér csapására függélyesen behajtandó kutató tárna által, volna elérhető, melynek fedője alig volna több 20 meternél és mely 12 métt. mélységet eredményezne.

Az ásatási munkák többszöri felülvizsgálása alkalmaival muzeumunk gyűjteménye számára ezen érczelőfordulás különböző ásványainak egy teljes sorát gyűjtém össze.

Kolozsvár, 1886. nov. 19-én.

Dr. Herbach Ferencz.

2. Ásványtani közlemények Erdélyből. (Jelentés a múlt év nyarán az Erd. Muz.-Egyl. megbizásából tett ásvány-gyűjtő-kirándulások eredményeiről.) Az elmúlt nyáron az Erd. Muzem-Egylet megbizása és segélyezése folytán az erdélyi Érczhegység nevezetesebb bányahelyeit jártam be ásványgyűjtés végett. Meglátogattam 24 bányahelyet s mintegy 200 darab ásványt gyűjtöttem. A gyűjtött ásványok közül eddig nem voltak képviselve az erdélyi muzeum ásványtárában a következők: 1) Bucsum, chalkopyrit. 2) Bukuresd, calcit, chabasit, pyrit. 3) Csebe, arany. 4) Facebaja, tetraedrit. 5) Tekerő (Fericse h.) arany, pyrit, tellur. 6) Füzesd, aragonit, pyrit. 7) Herczegány, dolomit. 8) Kajanel, arany, calcit, markasit, pyrit. 9) Karács, calcit, markasit, pyrit, rhodochrosit. 10) N.-Almás. markasit. 11) Ruda gyps.

A következőkben azon ásványokat ismertetem röviden az egyes termőhelyeken belül, melyek részint új előfordulásuak, részint kevésbé irattak még le, vagy pedig az eddigi irodalomban mint kétesek lettek fel- említve.

Bucsum, Korabia hegy. Chalkopyrit „Baja de arama“ nevű bányában fordul elő vaskos állapotban s pyrittel és quarczczal keveréket képez. Bányásszák aranytartalma miatt. A chalkopyrit tarkán van megfutatva s egy üregében (P) kristályok is kivehetőek.